

- читання казок;
- бесіди про казки;
- виготовлення та добір ілюстрацій до казок;
- інсценізація казок (театралізація);
- творення казок [1].

Ефективною є робота з психоемоційного розвантаження та розвитку когнітивних процесів, коли діти працюють з казкою не тільки в школі з педагогом, а й вдома з батьками. Таким чином покращуються стосунки між дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми батьками, вони мають змогу краще зрозуміти одне одного. Крім того, під час війни діти втрачають своє базове відчуття безпеки, а це, своєю чергою, суттєво впливає на їхній настрій, емоційний стан, здатність навчатися та взаємодіяти з іншими. Спілкування з батьками, процес творення казки дають змогу дитині почуватися комфортніше в цей нелегкий час.

Висновки. Отже, процес творення казок, якому надавав великого значення Василь Олександрович, може бути ефективним в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах війни та повоєнного часу. Оскільки особливістю казкотерапії є також її програмувальна функція, за допомогою казок можна втілювати мрії в життя та налаштовувати дітей на потрібний внутрішній маршрут.

Список використаних джерел

1. Заліток Л. М. В. О. Сухомлинський про роль казки у вихованні та навчанні дітей з особливими потребами / Л.М. Заліток // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2012. – № 9. – С. 114-120.
2. Сухомлинський В. Вибрані твори : в 5 т. / В. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 5. – 365 с.

УДК 159.922.761:616.89-008.434(075.8)

Юлія Рібцун
м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ BODY PERCUSSION У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ

Кризові виклики сучасності негативно позначаються на психо-емоційному та соматичному стані нормотипових дітей, а особливо з розладами мовлення, котрі значно обмежені у вербальних засобах вираження свого стану. Саме використання body percussion сприяє гармонізації біологічного, психічного та соціального рівнів розвитку дітей з особливими мовленнєвими потребами.

Ключові слова: тілесна перкусія, діти з особливими мовленнєвими потребами, темпо-ритмічні порушення.

The crisis challenges of modern times have a negative effect on the psycho-emotional and somatic state of normotypical children, especially those with speech disorders, who are significantly limited in verbal means of expressing their state. The use of body percussion contributes to the harmonization of the biological, mental and social levels of development of children with special speech needs.

Key words: body percussion, children with special speech needs, tempo-rhythmic disorders.

Вступ. Діти з особливими мовленнєвими потребами (ОМП) утворюють різномірну клінічну та психолого-педагогічну групу. Водночас для зазначеного контингенту спільними є відсутність або обмеженість вербальних засобів, специфічні особливості вищих психічних функцій, зокрема праксису, труднощі у комунікації, соціалізації та поведінці (О. Бистранівська, І. Брушневська, Т. Візель, Е. Данілавичюте, З. Ленів, І. Марченко, І. Мартиненко, Ю. Рібцун, В. Тищенко, Л. Трофименко, Н. Чередніченко та ін.).

У зв'язку з воєнним вторгненням РФ на територію нашої держави у дітей з ОМП відбулось значне загострення вже наявної симптоматики: зокрема, у вигляді збільшення тілесних блоків і зажимів, загального психоемоційного напруження, появи (актуалізації) тиків, судом, запинань, значних порушень у дихальній, голосовій сферах, темпо-ритмічній складовій мовлення [2]. Саме тому метою нашого дослідження був науково-методичний пошук методів і прийомів загальної гармонізації дитячого організму, відновлення функціонування мовленнєвої, рухової, емоційно-вольової систем. Таким методом став body percussion, що є досить простим та ефективним, не потребує великої кількості обладнання та спеціальної довготривалої підготовки до занять.

Виклад основного матеріалу. Питання темпо-ритмічної організації рухової, у т. ч. рухово- та музично-мовленнєвої, діяльності вивчались цілою плеядою вчених у галузі фізіології, філології, літературо- та мистецтвознавства, загальної педагогіки, психології, психолінгвістики, логопедії, логопсихології (Л. Айунц, Н. Багрій, Р. Бартон, М. Бернштейн, І. Бобренко, К. Гельвецій, Е. Жак-

Далькроз, Н. Збруєва, М. Єфименко, Н. Квітка, Л. Кечеджиева, Я. Коменський, О. Леонтєв, Р. Лобан, Д. Локк, С. Максимів, К. Орф, А. Паре, В. Парін, Ю. Рібцун, Т. Ротерс, Ж.-Ж. Руссо, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Б. Шеремет, Р. Юрова, Ю. Юцкевич та ін.).

Концептуальні засади ефективної контамінації музики та розвитку праксису були розроблені «пророком ритму», засновником «тілесного втілення в рух», швейцарським музикантом і педагогом Емілем Жаком-Далькрозом, а згодом включені у факультативні навчальні програми закладів загальної середньої та дошкільної освіти. Ми вважаємо, що якраз body percussion є таким необхідним саме для дітей з ОМП, адже дає змогу поєднати тіло, рух, емоції, музику та мовлення [3].

Заняття з body percussion, як і будь-яка організована діяльність, має вступну, основну та заключну частини.

Під час вступної частини педагог встановлює з дитиною з ОМП психоемоційний контакт, одночасно стабілізуючи її стан шляхом виконання дихальних вправ, розтяжок, вправ на розігрів м'язів, т. ч. здійснюючи підготовку до подальшого моторно-мовленнєвого навантаження.

В основній частині проводяться активні коригувально-розвивальні ігри та вправи, спрямовані на удосконалення відчуття ритму, розвиток слухової, зорової та рухової уваги, загальної та ручної моторики, соматогнозису, вироблення довільної координації рухів і мовлення.

Заключна частина має на меті повернення дитини з ОМП до спокійного психоемоційного стану, а тому включає слухання медитативної музики, виконання вправ на м'язову релаксацію, проведення рефлексії у вигляді запитань до дитини про її відчуття (якщо у дитини сформоване зв'язне мовлення) або показу карток із зображенням емоцій (якщо дитина безмовленнєва).

На заняттях з body percussion доцільним є використання ударних музичних інструментів (бубни, дрімби, дарбуки, джембе, бонги, дзвіночки, кастаньєти, маракаси, тамбурини, трикутники, тріскачки, шейкери та ін.), а також ін. предмети, уміло використовуючи які, можна видобувати певні оригінальні звуки – гребінці, аркуші паперу, картону, естафетні та барабанні палички, саморобні та готові іграшки (долоньки-стукалочки, кіндер-футляри з наповнювачами із круп), ємності (пляшки, відра), металевий, пластиковий, глиняний, скляний посуд (ложки, склянки, каструлі, сковорідки, їх кришки, глечики тощо), ін. модифікації [1].

З нейропсихологічних позицій рухові локомоторні, пальцеві, артикуляційні вправи, ритмічні завдання, спрямовані на тілесні переживання дитиною з ОМП мелодійно-музичного супроводу (плескання, поляскування, притупування, пританцьовування) з одночасним розвитком фантазії та імпровізації, сприяють активізації сприймання та диференціації мовленнєвих і немовленнєвих звуків, стимулюванню комунікативної взаємодії, адекватного емоційного вираження. На заняттях з тілесної перкусії дитина з ОМП від простих ритмічних малюнків (наприклад, одиничні плески розкритими або зігнутими «ківшиком» долонями, притупування різної сили однією або обома ногами) переходить до складніших музичних варіацій (із поєднанням артикуляційних вправ, вимовлянням окремих звуків, звуконаслідувань, складів; підстрибуваннями, поплескуваннями по грудях, ногах, передпліччях, клацаннях пальцями тощо), шляхом відчуття власного тіла знайомиться з окремими музичними елементами (метр, ритм, темп). При цьому активізується слухо-мовленнєвий розвиток загалом, зростають довільність, програмування та контроль дій, удосконалюються ритмічні здібності.

Використання body percussion у вигляді поєднання ритмічних рухів (удари долонями, паличками, струшування та погойдування музичними інструментами) та музичного і вербального супроводу, особливо в умовах кризових викликів сучасності, надає ряд можливостей, а саме:

- покращувати загальний стан здоров'я;
- гармонізувати діяльність як окремих нейронних зв'язків, так і синхронізувати роботу обох півкуль головного мозку загалом;
- урівноважити діяльність центральної нервової системи (надмірне гальмування → розгальмування; гіперактивність, перезбудження → заспокоєння, нормалізація);
- опосередковано зменшити навантаження на кістково-м'язову систему, органи зору;
- зняти тривожність, агресію, психоемоційне напруження, виникаюче внаслідок соціальних (війна, ковід), побутових, навчальних стресів;
- скоригувати поведінку;
- звести нанівець виникаючі тики, судоми, зайві рухи, патологічні ехолалії та ехопраксії;
- актуалізувати самовираження засобом рухів та мовлення;
- повернути відчуття власного тіла, проживання переживань;
- стимулювати появу (при відсутності) та удосконалення (через рух) мовлення;
- стабілізувати самооцінку та емоційний стан;
- розвинути музичний, фонематичний слух, креативні здібності, увагу та пам'ять різних модальностей (рухову, зорову, слухову), мисленнєві операції аналізу, синтезу, порівняння; ймовірне

прогнозування, різні види контролю, симультанно-сукцесивні процеси; координованість, рівновагу, оптико-просторове орієнтування, соматогнозис; темпо-ритмічну складову рухів і мовлення;

- удосконалити звуко-складову структуру слів, вміння поєднувати рухи зі словом, узгоджувати їх з рухами ін. дітей;

- автоматизувати навички правильної звуковимови;

- виховати інтерес до мовленнєво-рухової, мовленнєво-музичної діяльності, почуття згуртованості, колективізму, навички комунікативної поведінки.

Висновки. Отже, body percussion – це гармонійна синергія ритму, рухів, мовлення та музики. Завдяки заняттям body percussion здійснюється розвиток нейродинаміки, пропріоцепції, праксичних, мовленнєвих (фонетико-фонематична, просодична, темпо-ритмічна складові) функцій, відбувається якісна комплексна корекційно-розвивальна робота з подолання порушень мовленнєвих і немовленнєвих процесів з урахуванням вікових та індивідуальних психофізичних особливостей. Діти з ОМП стають більш впевненими у власних силах, відчують значно менше труднощів у комунікації з ровесниками та дорослими, вільно можуть висловлювати свої почуття, конструктивно і творчо проявляти їх через рухи.

Список використаних джерел

1. Качан О. А., Пристинський В. М., Коломоєць Г. А., Онішкевич О. М. Цікава фізкультура в закладах загальної середньої освіти. Слов'янськ : ДДПУ, 2022. 163 с.

2. Рібцун Ю. В. Запобігти, захистити, допомогти. Діти з особливими мовленнєвими потребами в умовах воєнного стану. *Вісник науки та освіти*. 2022. № 2. С. 202-213. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731467>.

3. Рібцун Ю. В. Реалізація логопсихосинергетичного підходу у формуванні праксичних функцій у дітей із заїканням. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 36. С. 220-224. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730897>.

УДК 159.9: 37:355.4

Ірина Родименко, Вікторія Давиденко, Євген Продан
м. Дніпро

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ З ООП ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО СТАНУ

Розглянуто проблему організації діяльності психологічної служби в навчально-реабілітаційних центрах для дітей з ООП в умовах воєнного та повоєнного часу. Проаналізовано основні проблеми, які виникають перед психологічною службою закладів освіти. Зауважено, що наразі організація та надання висококваліфікованої психологічної допомоги усім учасникам освітнього процесу є вкрай актуальним та необхідним, задля захисту психологічного здоров'я не лише дітей з ООП, а й усіх учасників освітнього процесу, а також створення відповідних умов для надання та отримання освітніх послуг.

Ключові слова: психологічний захист, діти з ООП, кризове консультування, дистанційне навчання, психосоціальна підтримка.

The article examines the problem of organizing the activities of the psychological service in educational and rehabilitation centers for children with special needs in war and post-war times. The main problems that arise before the psychological service of educational institutions are analyzed. It is noted that currently the organization and provision of highly qualified psychological assistance to all participants in the educational process is extremely relevant and necessary in order to protect the psychological health of not only children with special needs, but also all participants in the educational process, as well as creating appropriate conditions for providing and receiving educational services.

Keywords: psychological protection, children with special needs, crisis counseling, distance learning, psychosocial support.

Вступ. Захист психологічного здоров'я та психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного часу є складним та багатограним процесом для практичних психологів. Під час воєнного конфлікту, починаючи з 24.02.2022 року, учасники освітнього процесу знаходяться у тривалому та надзвичайно сильному стресі, що безперечно погіршує якість життя, психоемоційний стан, функціонування когнітивної сфери та надання освітніх послуг. Тому, на психологічну службу закладів освіти покладена надважлива роль у забезпеченні психологічної безпеки та стабільності учасників освітнього процесу під час воєнного стану та повоєнного часу, який відбувається дистанційно або у